

לכה את שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תקל"ב
ערש"ק פרשת יתרו ה'תשע"ו

"כמצע על המטה" - למה?

עבודת "שינה של עצרת"

בגדר דין תוספת שבת

הדרך להצלחה בלימוד תורה

פתח דבר

בעזרה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת יתרו, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תקלב), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ראה זה חדש, המדור "חידושי סוגיות" פושט צורה ולובש צורה, ובעזרה"ת הוחלף לשנות את מבנה העיבוד של השיחות לסגנון קצר ותמציתי יותר, באופן שרק עיקר נתחי השיחה מופיעים, ללא ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם, למען הקל על הלומדים להתמקד ביסודי הדברים ולתפוס נקודות הביאור במהרה יותר.

וזאת למודעי, כי מטבע הדברים כיון שעתה עיבוד השיחה הוא בשינוי מהותי מן המקור, ונשמטת אריכות הענינים וכמה וכמה ביאורים שבשיחה המקורית, עד שריבוי נקודות ופרטים נחסרים מן הספר, וביניהם גם שקו"ט והעמקה רבה מתוך היקף עצום של מקורות בש"ס ובראשונים ואחרונים, כדרך שיחותיו של רבינו במקורן - הרי גדלה שבעתיים הבהרתנו מקדמת דנא שעיבוד השיחה ממקורה נעשה רק בדרך אפשר ועל אחריות חברי המערכת בלבד, וכף המתקשה בהבנת הדברים או מתעורר בקושי סביב המבואר בהם - בוודאי ימצא מרגוע לנפשו בשיחה המקורית, כמצויין בתוכן הענינים מדי שבת בשבתו.

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, עוד בשנה זו, שמיוחדת בזה שנצטוונו בה "הקהל את העם האנשים הנשים והטף למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלוהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

לקראת שבת

כג

מורי נ"ע אמר לפני תורה זו עשרה פעמים כדי לחוקקה בעשר כחות נפשי, בשביל לכבות את ה'לא' של המנגדים ולעשות מה'לא' הן.

"נהג בה טוב עין"

וכשסיים רבינו אדמו"ר בעל צמח צדק את הספור לבנו כ"ק אאמו"ר מוהר"ש הוסיף לאמר: זקני רבינו הזקן הוא משה רבינו דתורת החסידות שלנו, כלומר חב"ד, ובמשה רבינו ארז"ל התורה ניתנה למשה רבינו ע"ה אלא שנהג בה טוב עין.

את האש תמיד האלקי הנוגע לתורת חסידות חב"ד נתן הרב המגיד ממעזריטש נ"ע להוד כ"ק זקני רבינו הגדול, וכ"ק זקני נהג בה טוב עין ויתנה לכל העוסקים בתורת החסידות.

ברור לי אשר כל הלומד עם חברו ומעורר בו את האש תמיד האלקי, הנה שכרו אתו אשר זכותו זו לא תכבה לעד ולנצח נצחים.

כל הנ"ל הם דברי קדשו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בעל צמח צדק אשר סיפר לי כ"ק אאמו"ר הרה"ק, כפי אשר שמע הדברים מהוד כ"ק אביו הרה"ק אאמו"ר מוהר"ש בהשכמה דיום שני דחנוכה תרל"ז.

(אגרות קודש חלק ד עמ' ט)

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד
ר' מאיר שי'
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל זרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

"אש תמיד - לא תכבה"

"את התורה הזאת אמר מורי לפני עשרה פעמים ויאמר לי, אתה תלמידי
הנך נצרך להאש תמיד, לפי שעליך הוטל לכבות 'לא' גדול, ואתה תכבה
את ה'לא' והשי"ת יהפוך את ה'לא' ל'הך'"

אש שמכבה את ה'לא'

...ביחידות זו סיפר לי כ"ק אדמו"ר מה ששמע מכ"ק אביו הרה"ק בעל צמח-צדק
בשם כ"ק זקנו רבינו הגדול:

בחדש אייר תק"ל - כך התחיל רבינו הגדול לנכדו הרה"ק בעל צמח צדק - הלכתי
למעזריטש ונתעכתי שם אצל מורי הרב המגיד נ"ע עד אחר חג הסוכות תקל"א.

מלבד התורות שהי' מורי אומר לפני כל התלמידים החבריא קדישא הי' אומר לפני
תורה ביחידות.

בין התורות שאמר לפני ביחידות, היתה תורה על הפסוק אש תמיד תוקד על המזבח
לא תכבה, דהגם שהאש יורד מלמעלה, באתערותא דלעילא, מ"מ מצוה להביא מן
ההדיוט, כי באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח, רוח
מלמטה אייתי רוח מלעילא, ואמשיך רוח מלעילא ולעילא, ומצות עשה להבעיר אש
על המזבח, מזבח הוא אדם כי יקריב מכס, וההקרבה עצמה אינה מספקת רק צריכים
להבעיר אש על הקרבן אשר מכס, ואש זה לא תכבה שהיא מכבה את ה'לא'.

את התורה הזאת אמר מורי לפני עשרה פעמים ויאמר לי, אתה תלמידי הנך נצרך
להאש תמיד, לפי שעליך הוטל לכבות 'לא' גדול, ואתה תכבה את ה'לא' והשי"ת יהפוך
את ה'לא' להך.

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש

"הרכין שמים כמצע על המטה" - למה?

מהיכן למד רש"י שהקב"ה הציע את השמים על הר סיני "כמצע על המטה"? / אם הקב"ה דיבר מן השמים, מדוע נתקדש הר סיני עצמו? / ביאור הקשר בין השמים להר סיני, והחילוק בין ירידת ה' על הר סיני לירידתו בעת יציאת מצרים

(ע"פ לקוטי שיחות חמ"ז עמ' 223 ואילך)

ז. פנינים עיונים וביאורים קצרים

ט. יינה של תורה

עבודת "שינה של עצרת"

השינה דישראל קודם מתן תורה - כוונה נעלית הייתה בה / בעת השינה מגיעה הנשמה למעלות נשגבות / החידוש דמתן תורה - לקדש הגשמיות / חובה גמורה להתעסק עם סביבתו להאירה באור התורה

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד עמ' 1024 ואילך)

י. פנינים דרוש ואגדה

טז. חידושי סוגיות

בגדר דין תוספת שבת

יביא דרשת המכילתא בדין תוספת שהביאו רק לענין שבת, אף שבש"ס שוה הוא בכל המועדים / יסיק גדר המחודש והמכילתא בדין תוספת, דאינו רק חיוב על הגברא אלא שהתפצא דקדושת השבת מתפשט, והוא בדומה לגדר עשה דוחה ל"ת שבמכילתא

(ע"פ לקוטי שיחות חמ"ז עמ' 331 ואילך)

כ. תורת חיים

הדרך להצלחה בלימוד התורה

כא. מעשה רב

מעלת שמיעת הסידות

כב. דרכי החסידות

"אש תמיד - לא תכבה"

אמיץ וחזק מאוד ויתקע מחשבתו בחוזק וכו' ואינו מסיח דעתו כו', שזהו ג"כ הצנור והכלי להוספה בברכת השי"ת מכאן ולהבא הן בגשמיות והן ברוחניות.

ואם בכל אחד הדברים אמורים, עאכ"כ בזה שזכה ללמוד בשיבת . . . ובפרט שע"י הנהגה טובה בכל האמור ישפיע גם על הרבים, חבריו, שגם הם ינהגו באופן האמור, שזכות הרבים מסייעתו.

(אגרות קודש ח"ז אגרת ורנד)

מעלת שמיעת הסידות

סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שאביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש, הי' אומר לפעמים הלשון "לדבר הסידות" ולפעמים הי' אומר הלשון "לומר הסידות".

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע התיוגע בפירוש הענין, ופירש לעצמו החילוק בין "לומר הסידות" ל"לדבר הסידות".

לאחר מכן שאל את כ"ק אדמו"ר מהר"ש, והרבי מהר"ש

אמר לו: לדבר הסידות הכוונה על אודנין דשמעין (ראה זח"ב קפו, רע"ב) ולומר הסידות הכוונה כשהשומע עצמו אינו כלי לקבל הענין, אלא שהענין חוזר ומתעורר לאחר זמן - אם לא בעצמו אזי אצל בנו או נכדו של השומע. ולכן - סיים כ"ק אדמו"ר מהר"ש - כאשר אני מספר אודות מאמר הסידות שהשומעים לא היו כלים, הנני משתמש בלשון "לומר הסידות", וכאשר הנני מספר אודות מאמר שהשומעים היו בבחינת אודנין דשמעין הנני משתמש בלשון "לדבר הסידות". (ספר השיחות תרצ"ו ע' 12)

מסיפור זה אנו למדים ב' ענינים:

א) עד כמה מדוייקת כל תנועה של רבי - כל תנועה בכלל, ובפרט כאשר אומר איזה ענין לזולת.

ב) המעלה של "לומר" חסידות - שאפילו בשעת מעשה לא חדרו הדברים בשומעים, בהכרח לומר שבהעלם ובפנימיות חדרו בהם הדברים, וראי' לדבר, שהרי לאחרי זמן מתעורר אצלו הענין, או אצל בנו ובתו, בן-בנו ובן בתו, ומזה מוכת, שגם בשעת מעשה חדרו הדברים בהעלם.

והטעם לזה הוא, כי על התורה כתיב (ירמ' נג, ט) "הלא כה דברי כאש", ולכן פועלים הדברים כמו אצל אש שפועלת בירור וזיכוך ועלי, שהרי טבע האש שעולה למעלה. והפעולה היא מיד, אלא שלפעמים מתגלה הדבר לאחרי זמן.

(ע"פ תורת מנחם חכ"ז עמ' 69 ואילך)

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

הדרך להצלחה בלימוד התורה

במענה למכתבו מ . . בו שואל:

(א) מהי העצה לכוונה בתפלה.

ההתבוננות לפני התפלה עכ"פ איזה רגעים לפני מי הוא הולך להתפלל. ומהנכון שילמוד ג"כ בעל פה מהתחלת ריש פרק מ"א בתניא עד תיבת המלך (ע"ב), ולפני התפלה יחזור על זה בדבור או במחשבה בתוכן הדבר. וכן בימות החול קודם התפלה יפריש איזה פרוטות לצדקה.

(ב) מהי העצה ללימוד התורה ולהתמדה בזה.

ההתבוננות האמורה מועילה גם בנוגע ללימוד התורה, והעיקר בשני הענינים הוא הרעיון אשר התורה והתפלה וכל המצות ניתנו לטובת האדם, ובזה צפון אשרו הן בגשמיות והן ברוחניות.

(ג) בודאי יודע הכתוב בכמה מספרי חכמינו וגדולינו אשר לכוונת התפלה, מועיל תפלה מתוך הסידור, ובלמוד התורה צריך להוציא בפה, ז.א. בדבור לא רק במחשבה.

(אגרות קודש ח"ו אגרת ורנש)

כשהשי"ת מסיר טרדות צריך להבין הרמז...

מאשר הנני קבלת מכתבו מ . . בו מודיע אשר קבל הניירות שלו והכל עבר ב"ה בכי טוב.

ובודאי למותר להאריך ברמיזת הענין, כשרואים שהשי"ת מסיר טרדות ודאגות צריך להבין הרמז, אשר ביכולתו ובמילא גם מזכותו וחיובו להתעמק בלימוד תורתנו תורת חיים בהעמקה הדרושה, ובלשון התניא התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"הרכיץ שמים כמצע על המטה" – למה?

מהיכן למד רש"י שהקב"ה הציע את השמים על הר סיני "כמצע על המיטה"? / אם הקב"ה דיבר מן השמים, מדוע נתקדש הר סיני עצמו? / ביאור הקשר בין השמים להר סיני, והחילוק בין ירידת ה' על הר סיני לירידתו בעת יציאת מצרים

א. בפרשתנו (יט, כ), לגבי מעמד הר סיני: "וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר" וגו'. ומפרש רש"י ענין 'ירידה' זו: "יכול ירד עליו ממש? תלמוד לומר: כי מן השמים דברתי עמכם. מלמד שהרכיץ שמים, העליונים ותחתונים, והציען על גבי ההר כמצע על המטה, וירד כסא הכבוד עליהם".

והנה, מקור דברי רש"י הוא במכילתא על הפסוק; אבל ידוע, שרש"י מעתיק רק את מדרשי חז"ל שהם נוגעים להבנת הפשט, "פשוטו של מקרא".

ובענינו צריך ביאור:

כדי להסביר כיצד מתאימים שני הדברים יחד – מצד אחד "וירד ה' על הר סיני", ומצד שני "מן השמים דברתי עמכם" – מספיק לומר בקיצור: "מלמד שהרכיץ שמים על גבי ההר וירד עליהם";

מהיכן למד איפוא רש"י, ב"פשוטו של מקרא", להוסיף עוד שני פרטים, שלכאורה אינם דרושים להבנת הפשט:

(א) "והציען על גבי ההר כמצע על המטה" – מה ענינה של 'הצעה' זו לפירוש הפסוק?

(ב) "וירד כסא הכבוד עליהם" - בפסוק נאמר "וירד ה'", ולמה משנה רש"י וכותב "כסא הכבוד"?

ב. ויש לפרש:

מתוכן הפרשה בכללותה עולה, כי ירידתו של ה' על הר סיני הביאה לכך שההר עצמו נעשה קדוש, שלכן "השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו... לא תגע בו יד", "לא יוכל העם לעלות אל הר סיני, כי אתה העדותה בנו לאמר, הגבל את ההר וקדשתו".

וחסר ביאור: אם באמת הקב"ה דיבר "מן השמים", ואין זאת אלא ששמים אלו היו מורכבים מעל הר סיני - כיצד זה נפעלה קדושה בהר עצמו?!

לכן מוסיף רש"י, שהשמים - שמהם דיבר הקב"ה - לא היו מונחים בלבד מעל הר סיני, אלא ש"הציען על גבי ההר כמצע על המטה": כאשר מציעים מטה במצעים, הרי שוב אין מקום להפריד בין המטה לבין המצעים שעליה, כי הם מתאחדים ונעשים למציאות אחת, ואדרבה: המצעים מאבדים מחשיבותם העצמית ונעשים כחלק בלתי נפרד מהמטה.

וכך כאן: הקב"ה הציע את השמים על ההר באופן כזה, שהשמים והר סיני נעשו למציאות אחת; השמים לא נותרו כמציאות נפרדת העומדת על ההר, אלא נעשו ל'מצע' של ההר, כחלק בלתי נפרד מההר, ולכן קדושת השכינה מיוחסת אל ההר עצמו, ועד שאכן נהיה קדוש.

ג. בדרך זו אפשר להסביר גם את הדגשתו של רש"י - "וירד כסא הכבוד עליהם":

הי' מקום להקשות - מה התייחדה ירידה זו של הקב"ה על הר סיני שהיתה באופן מופלא ומרעיש, "והר סיני עשן כולו... ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאד"? והרי גם ביציאת מצרים ירד הקב"ה בכבודו ובעצמו אל תוך מצרים, ולא היו שם כל אותם פרטים מרעישים ומפליאים! מה השתנתה ירידה זו על הר סיני - מ"וארד להצילו מיד מצרים" (שמות ג, ח)?!

בכדי להסביר את ההבדל מדייק רש"י בלשונו שכאן היתה זו ירידה של "כסא הכבוד". המילים "כסא הכבוד" מדגישים התיישבות וקביעות ("כסא"), וגדלות ומלוכה ("הכבוד"); וזה מה שמייחד את הירידה כאן ביחס לירידה במצרים: כאן התגלה הקב"ה (לא באופן ארעי, אלא) באופן של התיישבות וקביעות על הר סיני, ביחד עם כל יקר כבודו ומלכותו - כמלך היושב על כסא הכבוד שלו. וזה מה שהביא את התקדשות ההר עצמו, ואת כל ה'רעש' וחרדת הקודש המתוארים בפרשה.

ויש לומר שבדרשה זו האחרת שהביאו על אותו הכתוב, נרמז לנו גדר המחודש בתוספת שבת. דהנה, עיי' בר"ן גאון שבת קלג, א (וראה גם בתשובות מהר"ם אל אשקר סי' קב בשם ר"ש ורב האי גאון ועוד), דבדרשות אלו נתחדש בגדר הא דעשה דוחה ל"ת, שהוא באופן שהלאו אינו כאן מתחילתו. פירוש, דאין זה שהאיסור ישנו כאן ורק שהותר לצורך העשה או אף נדחה על ידו לגמרי, אלא יתר על כן - איגלאי מילתא דהאיסור אינו כאן מעיקרו. דגילה לנו הכתוב (באמרו שני הדברים "בדיבור אחד") שבמקום שנצטוונו בעשה לא אמר שם הכתוב מעיקרא הלאו, ולא בא לכאן האיסור מתחילתו. היינו ד"עשה דוחה ל"ת" אינו דין בהעשה, שגדול כוחו לדחות האיסור, אלא דין בה"לאו" עצמו, שלא נאמר במקום שיפריע לקיום עשה. והוא כעין גדר הנ"ל בתוספת שבת (שהוא דין בחפצא ולא בגברא), כי היתר או דחיית איסור הוא דין בהנהגת הגברא, שבמקום דאיכא עשה התירו לו או שדחו הל"ת עבורו, משא"כ הא דבמקום עשה לא נאמר הל"ת הוא דין בחפצא דהאיסור עצמו.

ובזה י"ל גם בנדו"ד גבי תוספת שבת, דאף בזה כוונת המכילתא אחת היא, דלא זו בלבד שתוספת כעיקר לומר שהם ב' דינים נפרדים השווים זא"ז, ואף התוספת היא קדושת החפצא כעיקר עצמו, אלא יתירה מזה, תוספת ועיקר דין אחד הם, וקדושה אחת היא, דקדושת כל שבת ושבת הוא יום השבת עם תוספת שלפניו ולאחריו כאחד. ונפק"מ אף לדינא, דלחידוש זה נאמר שיכול לצאת במצוות שבת (קידוש היום וכו') אף אם יקיימו בזמן התוספת (עיי' הפלוגתא בזה בט"ז או"ח סו"ס רצא ועוד), דהא היא היא קדושת שבת עצמו (משא"כ אי נאמר שהוא קדושת חפצא חדשה ונוספת, לא יוכל לקיים דיני קדושת שבת בעצמה בקדושה זו האחרת שנתוספה מן השבת, רק בזו שבמעת לעת דשבת).

ובעומק יותר, מהשוואה זו יש להוסיף בגדר תוספת שבת, ובהקדם דענין "בדיבור אחד נאמרו" פירושו דלא רק שנאמרו ב' הציווים בפמיכות זה לזה (דבזה לכאורה כבר מוכח שודאי לא נתכוונה תורה בהל"ת לאומרו אף במקום

נקרא אף הוא "עשירי"), ורק שהגברא מתחייב לנהוג קדושת היום אף שהחפצא דהיום אינו כאן.

ובטעם הדבר, מה שלהמכילתא דין זה הוא רק בשבת ולא ביו"ט ויוה"כ, יש לומר שהוא מכללות החילוק בין גדר שבת ושאר מועדים, ד"שבת מקדשא וקיימא" (ביצה יז, א), ואינו תלוי בקידוש החודש ע"י ביי"ד, היינו דקדושת השבת היא קדושה עצמית החלה על ידי החפצא דשבת, ולא ע"י הגברא, ולזה אף דין תוספות לא תלוהו בהגברא לומר דהאיסור חל על ידו, רק הוא ע"י החפצא דשבת הטורף מלפניו. משא"כ שאר מועדים, ד"ישראל" קדשינהו לזמני" (ברכות מט, א) בקידוש ביי"ד, אף תוספתם אינו מעצמו רק הוא דין על הגברא.

ועל פי זה נמצא שיש נפקותא להלכה בחילוק זה בין הש"ס למכילתא, דלשיטת הש"ס דין תוספת הוא מ"ע לבד, והעושה מלאכה בזמן זה ביטל מצות עשה, ולא קיים החיוב ד"תשבתו", "שבתכם" (שזהו הכתוב דשבת המכניסה בכלל "כל מקום שנאמר שבות"), אבל לא עבר על מל"ת דמלאכת שבת. משא"כ להמכילתא אחר שחידשה תורה דקדושת שבת עצמה נתפשטה על זמן זה, חלו בזמן זה כל דיני שבת, והעושה מלאכה ה"ז עבר על מל"ת ד"לא תעשה כל מלאכה", שחילל קדושת השבת בעצמה.

והנה, לכאורה טפי עדיפא לן שלא לאפושי במחלוקת כלל ונאמר דלא אפיליגו כלל הש"ס והמכילתא, דבש"ס

לא נתכוונו לחלוק, ורק שהוסיפו לימוד אחר (מלבד התפשטות החפצא) לומר שגם מחוייב בזה האדם עצמו לקבל קדושת השבת. והיינו ע"ד חובת קידוש שבת, שאף שקדושתה מעצמה ד"מיקדשא וקיימא" כנ"ל, הטילה תורה מצוה על הגברא לקדש השבת גם בעצמו, וכ"ה בנדרו"ד, שנאמר דאף לאחר שחלה כאן קדושת השבת, הוסיפה תורה לצוות על האדם לקדש הזמן בקדושה זו. איברא דזה אינו, דהא הדגישו בגמרא שהוא ב"כל מקום שנאמר שבות", שבזה מפורש דחיוב הגברא דמיירי בי אינו בקידוש הזמן, רק בחיוב שביתתו מן המלאכה, ולהמכילתא חיוב זה כבר ניצב ועומד מצד החפצא. ועוד ועיקר, דבפוסקים לא מצינו שיאמרו דבדין תוספת איכא אף איסור לאו ד"לא תעשה כל מלאכה", ובאם נרצה לבאר דאף הש"ס ס"ל כדרך המחודשת שבמכילתא (ורק שהוסיפו ע"ז לחייב הגברא), הוי לאו לכונ"ע, דהא כ"ה לשיטת המכילתא כנ"ל. אלא עכצ"ל דלהש"ס הוא רק דין על הגברא].

ונראה להוסיף עוד עומק בכוונת המכילתא, דהנה דרשו שם מכתוב זה עצמו גם ד"זכור ושמור שניהם נאמרו כדיבור אחד" (ובשבועות כ, ב ילפינן מזה חיוב קידוש בנשים), ואח"כ הביאו כמה כתובים של עשה ול"ת הסותרים זל"ז (כגון לא תלבש שעטנז וגדילים תעשה לך בציצית), ואמרינן התם דנאמרו "בדיבור אחד, מה שאי אפשר לאדם לומר כן כו", וילפינן מכאן דהעשה דוחה ל"ת (כמבואר במפרשי המכילתא).

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

צמחים בתוך מדבר סיני?

והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש

(יט, יח)

הקשה האלשיך "בהר סיני אין בו אילנות ועצים, כי מדבר הוא. ואין יהי' עשן כולו מפני האש"?

ויש לבאר בפשטות:

לפני זה כתוב על משה "וינהג את הצאן גו' ויבא אל הר האלוקים" (שמות ג, א). ופירש רש"י (סו) שמשוה הנהיג את הצאן למקום זה כדי שירעו שם. וכן מצינו שנצטוו בני ישראל "גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא" (תשא לד, א), ואם לא היו צמחים כלל בהר סיני איך היו הצאן יכולים לרעות שם? וכן מצינו שהי' סנה בהר סיני, ובפשטות לא הי' שם סנה אחד, אלא כו"כ (וראה רמב"ן דברים א, ו' "גם ההר וגם המדבר יקראו סיני, כי שם אילני הסנה רבים").

ועפ"ז מובן איך "עשן כולו מפני האש", כי הגם ש"מדבר הוא" מ"מ מוכח מהכתובים שגדלו שם צמחים וכיו"ב. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 224)

כיבוד אב ואם בבני נח

כבוד את אביך ואת אמך

(כ, יב)

בנוגע לחיוב בני נח ככיבוד אב ואם מצינו דברים סותרים לכאורה:

בגמ' (סנהדרין נו, ב) איתא שבמרה נצטוו ישראל ב"שבע שקבלו עליהן בני נח, והוסיפו עליהן. . . כיבוד אב ואם", ומזה ראי' לכאורה שלא נצטוו בני נח ככיבוד אב ואם (וכן משמע לכאורה מקידושין לא, א דאיתא שם בנוגע

לב"נ מצוות כיבוד אב ואם "שאינו מצווה"). אך לאידך מצינו שנענש חם על שביוה את אביו (נח ט, כב. וברש"י שם). וכן מצינו שנענש יעקב על "שלא קיים כיבוד אב ואם" כ"ב שנה (וישב לו, לד. וברש"י שם). ומכ"ז (ומעורר מקומות) משמע שגם לפני מתן תורה ומרה היו בני נח חייבים בכיבוד אב ואם.

ויש לומר הביאור בכ"ז, שבכיבוד אב ואם יש ד' ענינים, ובחלק מהם חייבים גם ב"נ ובחלקם נצטוו גם ישראל:

א. איסור ביזוי אב ואם. בזה וודאי חייבים גם בני נח, שגם אם לא נצטוו לכבדם, אסורים לבזותם. ולומדים זה מהכתוב במשלי "עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם, יקרוה עורבי נחל גו'" (משלי ל, יח), והיינו, שאפילו עורב, טבעו להעניש את הבז לאביו ולאמו. וא"כ ברור שגם בני אדם חייבים להתנהג כן, וכמאמר רז"ל, ש"אלמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וכו'" (עירובין ק, סע"ב). והיינו שעל בני אדם ללמוד הנהגות טובות מבעלי חיים, אפילו אם "לא ניתנה תורה" ח"ו.

ב. כאשר האב זקוק לסייע ועזר מבנו, הנה מצד "ישובו של עולם" חייב הבן לעזור לו ולסייע בעדו. ובזה חייבים גם בני נח, כמו שכתב הרמב"ן (וישלה לו, יג) שמצות דינין, שבני נח חייבים בה, כוללת גם את כל הדברים הנוגעים ל"ישובו של עולם". והיינו, שלא חייבים בזה בני נח כמצוה בפני עצמה, אלא כחלק מ"ישובו של עולם".

ג. מצוות כיבוד אב ואם כמצוה בפני עצמה, שחייבים לכבדם גם כאשר לא זקוקים לעזר וסיוע. והוא מצוה שכלית וענין שבין אדם לחבירו, אם מצד ענין של הכרת הטוב על כל מה שהשפיעו לו אביו ואמו וסייעו לחינוכו, או גדר של פריעת חוב.

ד. במצוות כיבוד אב ואם יש גם גדר של בין אדם למקום, כמו שכתב הרמב"ן (פרשתנו כ,

יג), דמה שכיבוד אב ואם בעשרת הדברות הוא ביחד עם מצוות שבין אדם למקום הוא דמיון שהאב "משתתף ביצירתו" הרי כיבוד אב ואם הוא "כבוד הא-ל".

ונמצא שבשני הפרטים האחרונים חלוקים ישראל מהאומות, שגדר "בין אדם למקום"

שבכיבוד אב ואם נתחדש רק בעשרת הדברות, ובוודאי שקיימת רק בישראל. ובענין הג' אפילו אם נאמר שגם בזה חייבים בני נח, הרי זה רק חלק מ"ישובו של עולם" ולא כמצווה בפני עצמה, שבוה נצטוו ישראל.

(יעוין לקומי שיהות ח"ה עמ' 154-5, 160-1. חל"ו עמ' 95)

לקראת שבת

יז

מלאכה איזה זמן מסויים קודם ביה"ש, ש' אף שלא הכניס שבת מרצונו.

אמנם לב' אופנים אלו דין זה אמור על הגברא, שחייבוהו לקבל השבת או שגזרו עליו לפסוק ממלאכה מקודם שתתקדש החפצא דשבת מן התורה. אבל בדרך שלישי ומחודש נראה, דדין זה הוא אף בהחפצא, פירוש דהתורה גזרה שקדושת השבת עצמה "מתפשטת" לחול איזה זמן קודם זמנה, וממילא נסתעף מזה איסור על האדם ממלאכה, מאחר שהשבת נתפשטה בעצמה ובאה "לטרופ" ממה שקודם זמנה.

והוא הוא מה דאיפליגו הש"ס והמכילתא, דלהש"ס שדין תוספת גלמד ממה שנאמר שבות, הוי דין בשביתת הגברא, מה שצריך להתחיל שבותו ממלאכה קודם קדושת היום, והוא באחד מב' הדרכים הנ"ל לפרש דין תוספת בהגברא. משא"כ להמכילתא נתחדש בשבת, דחלות קדושת השבת עצמה מתפשטת מלפניו ומלאחריו, כמשל הזאב הטורף בעצמו.

וחילוק זה מודגש אף בהכתובים שמהם דרשו, דבמכילתא הוא מהכתוב דזכור ושמור, דמ"ע ול"ת אלו מיירי בהשבת עצמה, לומר דדין תוספת הוא מקדושת השבת בעצמה שמקדימה לבוא קודם ביה"ש. משא"כ בש"ס דרשו לדין זה מיוה"כ (ומהתם למדו לכל מקום שנאמר שבות), מן הכתוב "ועניתם את נפשתיכם בתשעה", דמיני' למדו שמתחיל ומתענה מבעו"י כו', דבוה עצמו נתגדר דין זה, שהזמן עצמו "תשעה" הוא (ולא נתקדש הזמן עצמו ע"י התפשטות העשירי להיות

דזהו שיטת הש"ס, או דלשבת למדוהו מכתוב אחר. והטעם שבשבת הוצרכו ללימוד מיוחד הוא כיון שגדר תוספת בשבת הוא גדר מחודש ביחס לדין תוספת שבכלל המועדים, וחידוש דין זה ילפוהו במכילתא מן הכתוב "זכור את יום השבת לקדשו", דמיירי רק בשבת. ורק בנקודה זו נחלקו, דהש"ס לא ס"ל לחידוש זה בשבת, ולדידי' גדר דין תוספת בשבת ובשאר מועדים אחד הוא.

והנראה בזה בהקדם הדיוק בלשון המכילתא מה שאמרו שהוא "משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו", ולכאורה לא נתוסף בזה מאומה על הדרשה, ויש בזה יתורא לחינם, וכבר נתקשו בזה המפרשים, ראה זית רענן (לבעל המג"א) על ילקוט שמעוני כאן "לא ידעתי למה משל אותו לזאב".

והנה, דין תוספת איכא למימר בג' דרכים. דאפשר לפרשו שהוא רק חיוב שחייבו את האדם שיקבל הוא על עצמו שבת קודם זמנה, ורק שאחר שיקבלה שוב יחולו עליו איסורי שבת מדינא מצד קבלתו. היינו דדין תוספת אינו בגדר זמן קדוש בקדושת שבת, היינו שזמן זה אסור בעשיית מלאכה מצד עצמו, אלא הוא רק ציווי על האדם שיקבל בעצמו ויחיל על גופו איסורי שבת. ולדרך זו, מי שלא שמע לציווי זה ליכא למימר דיעבור איסור בעשיית מלאכה שיעשה קודם ביה"ש כיון שנמנע ולא אסר על עצמו. ועוד יש לומר בדרך אחר, דאף במי שלא קיבל על עצמו שבת קודם זמנה, הנה מדין תוספת שבת עצמו כבר נאסרה עליו בעל כורחו עשיית

הידושי סוגיות

עיון ופולפול בסוגיות הפרשה

בגדר דין תוספת שבת

יביא דרשת המכילתא בדין תוספת שהביאו רק לענין שבת, אף שבש"ס שוה הוא בכל המועדים / יסיק גדר המחודש דהמכילתא בדין תוספת, דאינו רק חיוב על הגברא אלא שהחפצא דקדושת השבת מתפשט, והוא בדומה לגדר עשה דוחה ל"ת שבמכילתא

איתא בר"ה ט, א "כל מקום שנאמר שבות מוסיפין מחול על הקודש", ובלמוד זה נכללים כל המועדים – שבת יו"ט ויום הכיפורים שבכולם נאמר "שבות". אולם במכילתא (וכ"ה בירושלמי נדרים פ"ג ה"ב ועוד) דרשו חיוב זה מן הכתוב דפרשתנו (כ, ח) "זכור את יום השבת לקדשו" – "זכור ושמור, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו", ולפום ריהטא יש בזה תימה גדולה, מה ראו לדורשו מכתוב זה דמיירי רק בשבת, הא מפשטא דהש"ס נראה דשוה הוא לכל מקום שנאמר שבות ונאין לומר דכתוב זה הוי שם רק אסמכתא בעלמא, דהא

דרשה זו הובאה שם בין כמה דרשות מן הכתובים לחדש דיני דאורייתא, ובכולם אינו בגדר אסמכתא לכד, עיי"ש].

ודוחק גדול לומר דאיפליגו כאן המכילתא והש"ס מן הקצה אל הקצה לדינא, ולהמכילתא דין תוספת הוא רק בשבת ולא בכ"מ שנאמר שבות (ועיי" במרכבת המשנה למכילתא שם), דהא "לאפושי פלוגתא לא מפשינן", ובש"ס (שבת קמח, ב. ביצה ל, א) אמרו דכו"ע מודי "דתוספת יום הכיפורים מדאורייתא". ומסתבר יותר דלא אפליגו בכללות הדין אם הוא רק בשבת או לאו, רק קמיפלגי במשמעות דורשין, אי ילפינן לי' לדין זה בשבת מאותו הכתוב שלמדוהו ליו"ט ויוה"כ,

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

עבודת "שינה של עצרת"

השינה דישראל קודם מתן תורה – כוונה נעלית הייתה בה / בעת השינה מגיעה הנשמה למעלות נשגבות / החידוש דמתן תורה – לקדש הגשמיות / חובה גמורה להתעסק עם סביבתו להאירה באור התורה

כאשר ירד הקב"ה ליתן לישראל התורה על הר סיני, הנה "בהיות הבקר ויהי קולות וברקים"¹, ומסופר במדרש² אשר הצורך באותם קולות וברקים, היה לעורר את ישראל משנתם, שישנו בזמן ההוא.

ומוסיף ומספר פרטי המאורע: "ישנו להם ישראל כל אותו הלילה, לפי ששינה של עצרת עריבה, והלילה קצרה", ולא זו בלבד שהשינה מצד עצמה הייתה בטוב, אלא שנוסף ענין שלא כדרך הטבע, ד"אמר ר' יודן: אפילו פורטענא [פרעוש] לא עקץ במ", שגם הפרעושים שינו מטבעם ולא עקצו באותה לילה את ישראל שלא להעירם משנתם.

וכאשר "בא הקדוש ברוך הוא ומצאן ישנים" – "התחיל מעמיד עליהם בקלאנין" כמו שנאמר "ויהי קולות וברקים", ו"היה משה מעורר לישראל" כמו שנאמר "ויוצא משה את העם לקראת האלקים", ועל כך הקב"ה בא בטרונאי "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה"³.

(1) פרשתנו יט, טז.

(2) שה"ש רבה פ"א יב, ב.

(3) ישעיהו נ, ב.

פנינים

דרוש ואגדה

מוחלטת של כל דבר שעלול לבלבל ולהפריע ללימוד התורה.

ויש לומר שזהו גם פירוש דברי המדרש (במדב"ר ריש פ' במדבר) "כל מי שאינו עושה עצמו כמדבר הפקר, אינו יכול לקנות את החכמה והתורה, לכך נאמר במדבר סיני". והיינו שעל האדם "להפקיר" את כל ענייני העולם, כדי שאלו לא יבלבלוהו בשעת לימודו.

(נ"פ תורת כנחם תשי"ג ח"ג עמ' 241 ואילך)

שאינ בו דברים שעלולים לבלבל ולהפריע ללימוד התורה. רמז לכך שאדם הלומד תורה, צריך לפנות הוא את דעתו מכל הדברים המבלבלים. ולא זו בלבד, אלא שה"מדבר" צריך להיות "מדבר סיני" – מלשון שנאה. כי בשעת לימוד התורה, לא די שיפנה דעתו מכל דבר וענין אחר; כדי שלימוד התורה יהי בשלמות, נדרשת מהלומד תנועת נפש של סלידה מכל ענייני העולם, "שנאה" ושלילה

לקראת שבת

והנה, מאחר שאפילו "בגנות בהמה טמאה"⁴ לא דיבר הכתוב, מה מאוד ייפלא הכיצד מספרת תורה דבר זה שהוא לכאורה בגנותן של ישראל, ובוודאי שיש ללמוד מזה הוראה חשובה ביותר בעבודת השי"ת, שעבודה הוצרכה התורה לספר ענין שאינו בשבח בניו של מקום.

השינה דישראל קודם מתן תורה – כוונה נעלית הייתה בה

בצאת ישראל ממצרים וכשומעם ממשה אשר הולכים הם לקבל את התורה, שאלו בני ישראל: "משה רבינו אימתי עבודה זו? אמר להם לסוף חמשים יום", ומשמעו זאת, עורר בהם הדבר השתוקקות וכיסופין לקבלת התורה, עד ש"היו מונין כל אחד ואחד לעצמו" את הזמן שנותר לקבלת התורה.⁵

וספירה זו שהיו מונין ישראל לקבלת התורה, הנה ידוע⁶ שאין זו ספירת הימים בלבד, אלא שבכל יום ויום עבדו בני ישראל לזכך ולקדש נפשם ולהמשיך עליהם במ"ט ימי הספירה את "מ"ט שערי בינה" מלמעלה.

ועל פי זה יש לתמוה מאוד על מה שהיו בני ישראל ישנים בזמן שירד הקב"ה ליתן התורה, דהרי טבע האדם הוא אשר ככל שמתקרב הדבר שמצפה לו, תגדל התשוקה והציפיה יותר ויותר, ואם כן היאך יכלו ישראל להמשיך בשינתם בעת הגיע היום והרגע אשר הם סופרים ומונים ומצפים לביאתו?!

ותגדל התמיהה על פי המבואר שישראל גם קידשו וזיככו נפשם בהכנה לקבלת התורה, והגיעו למ"ט שערי בינה, ומכל מקום בהיותם בדרגא מרוממת ונשגבת זו – בחרו לילך לישון בלילה שלפני קבלת התורה.

ומוכרח הדבר לומר, אשר הליכת בני ישראל לישון בלילה זה, ומה שלא קמו משנתם "בהיות הבוקר", הנה כוונה מיוחדת הייתה להם בזה, והיה זה לדעתם חלק מעבודת ההכנה הראויה למתן תורה, וכפי אשר יתבאר.

בעת השינה מגיעה הנשמה למעלות נשגבות

הנשמה בירידתה להתלבש בגוף גשמי וחומרי, הרי היא נופלת ממדרגתה הנעלית בהיותה דבוקה בהקב"ה קודם ירידתה למטה, וכפי שכתב בתניא⁷, אשר "גם שיהיה

(4) ב"ב קכג, א.

(5) דברי "הגדה" שהובאו בר"ן סוף פסחים. ובכמה מקומות.

(6) ראה לקוטי תורה במדבר י, א ואילך. ועוד.

(7) פל"ז.

כבוד ההורים – כבוד הקב"ה?

כבוד את אביך ואת אמך

עשרת הדברות חמשה בכבוד הבורא וחמשה לטובת האדם, כי כבוד את אביך כבוד הא-ל, כי לכבוד הבורא צוה לכבוד האב המשתתף ביצירה, ונשאר חמשה לאדם בצרכו וטובתו (כ, יב. רמב"ן עה"ת, כ, יג)

מדברי הרמב"ן מובן שכיבוד אב ואם הוא גם בכלל דברים שבין אדם למקום, ולכן מקומו בעשרת הדברות הוא בחמשת הדברות הראשונות שכולם ענינים שבין אדם למקום.

ויש לבאר עומק כוונת הרמב"ן:

אף שבנוגע לכל הדברים שבעולם, האמת היא שהקב"ה הוא המנהיג את העולם ו"זן את העולם כולו", מ"מ ברוב הפעולות והענינים שבדרך הטבע, נראה כאילו האדם עושה כן בכח עצמו. אך בנוגע ליצירת וולד אמרו חז"ל "ג' שותפין הן באדם כו' בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני" (קידושין ל, סע"ב). והיינו, שאין זה בכח האדם לבדו להביא את הולד לעולם אלא אך ורק בצירוף "שותפות" גלוי"ה דהקב"ה, ש"נותן בו רוח ונשמה כו'" (נדה לא, א).

ויתירה מזו, גם חלק האב והאם תלוי באופן גלוי בהקב"ה, וכידוע, שכח ההולדה שבנבראים אינו בהם מצד עצמם אלא הוא רק בכח האין סוף והבלי-גבול של הקב"ה. כי נבראים מצד עצמם הם מוגבלים, ואין שייך שיהי' בהם כח ההולדה שהוא כח בלי גבול, להוליד עד אין סוף, ואינו אלא מצד כח הא"ס של הקב"ה שקבע בגוף האדם בכח המפליא לעשות (ראה לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. סה"מ תרנ"ז ע' קעט ואילך).

וכמו שרואים, שיש כמה בני אדם שהם בריאים ושלמים בתכלית הבריאות, ועד שאין

שום חסרון כלל באברי גופם, ומ"מ אינם מולידים. לפי שענין ההולדה אינו ענין טבעי לבד, אלא תלוי בהמשכת כח הקב"ה להיות ההולדה.

ועפ"ז יש לומר, שזהו עומק כוונת הרמב"ן ד"כבוד את אביך כבוד הא-ל כי לכבוד הבורא צוה לכבוד האב המשתתף ביצירה", דיש לפרש כוונתו, דמכיון שיצירת הוולד (ע"י כח ההולדה) הרי היא רק בכח האין סוף שבהורים, שנמצא בהם רק מפני שהקב"ה קבע כח של א"ס בטבע האדם, אם כן, כיבוד אב ואם אינו כבודם מצד עצמם, אלא רק כבוד הא-ל, היינו, כח הא"ס שבהם.

וזהו הטעם לזה שכיבוד אב ואם היא בעיקר מצוה שבין אדם למקום ("כבוד הא-ל"), דמכיון שכל ענין הכבוד כאן הוא רק מצד כח הא"ס של הקב"ה שנמשך באופן של בלי גבול בעת הולדה שע"י אב ואם, לכן, שייך לומר, שהכיבוד שמכבדים את האב ואם הוא "כבוד הא-ל", גדר "בין אדם למקום".

(ישוין בארוכה בלקושי שיחות חלו" עמ' 90 ואילך)

שנאה כהכנה ללימוד התורה – מדוע?

מאי הר סיני? הר שירדה שנאה לעכו"ם עליו

(שבת פפ, סע"א)

לכאו' תמוה, שהרי פלא הדבר שהקב"ה שהוא טבע הטוב להיטיב, יקשור את נתינת התורה, שהיא תורת חסד, עם ענין של "שנאה" – היפך הטוב והחסד!

אלא שבזה מרומזת דרישה עיקרית הנדרשת כהכנה ללימוד התורה:

"מדבר" הוא מקום שאינו מושב בני אדם, ואין בו בעלי חיים, אילנות וצמחים. והיינו,

לקראת שבת

יא

צדיק גמור עובד ה' ביראה ואהבה רבה בתענוגים, לא יגיע למעלות דביקותו בה' בדחילו ורחימו בטרם יירדתו [ירידת הנשמה] לעולם הזה החומרי, לא מינה ולא מקצתה, ואין ערך ודמיון ביניהם כלל".

אך בשעת השינה, מתפשטת הנשמה מהתלבשותה בגוף ועולה למעלה "לשאוב" חיים רוחניים נעלים, ואזי יכולה היא להגיע להשגות כאלה אשר אינה יכולה לקבלם בהיותה נשמה בגוף.

וכפי המובא בסה"ק⁸, אשר לפעמים אדם מתייגע במשך היום בהבנת סוגיא חמורה וכיוצא, וכאשר נייעור משנתו מתיישב אצלו הדבר, ואין זאת אלא לפי ש"כאשר בלילה נשמתו עולה למעלה ושואבת לה חיים מחיי דלעילא כמבואר בזהר, הנה אז מודיעים לו חדושי תורה בגליא שבתורה או בפנימיות התורה, איש איש כפי שקידת עבודתו בעבודת היום".

ומכיוון שבשעת השינה יכולה הנשמה להשיג מעלות אשר אין ביכולתה להגיע אליהם כשהיא מלוכשת בגוף, חשבו בני ישראל אשר כהכנה לקבלת התורה מאת השי"ת, צריכה הנשמה להיות מופשטת מהגוף בכדי שתוכל להתקרב עוד יותר אל הקב"ה ולהשיג השגות נעלות ביותר מה שאי אפשר להיות כשהם נייעורים, ובכך יכינו עצמם להגילויים העצומים שיתגלו בעת מתן תורה.

ולכך כיוונו בני ישראל בהלכם לישון בלילה שקודם למתן תורה – בכדי להתדבק ולהתקדש בקדושה של מעלה.

[וזהו גם מה ש"אפילו פורטענא לא עקץ בס", כי שינת בני ישראל באותו לילה הייתה עבודה נעלית ביותר, עד שאפילו הבעלי חיים שסביבם לא הפריעו לשינה נעלית זו].

ומכל מקום לא היה הקב"ה מרוצה מהנהגה זו, וקרא עליהם "מדוע באתי ואין איש", לפי שתכלית הכוונה העליונה היא שיהיו ערים דווקא לעת הזאת, וכפי שיתבאר.

החידוש דמתן תורה – לקדש הגשמיות

כשניתנה תורה לישראל נתחדשו התורה והמצוות והיה זה במעמד מיוחד, וידוע אשר "לא יהיה עוד הפעם מתן תורה" להיותו דבר עיקרי ויסוד באומתנו, ולכאורה יש לתמוה בזה, והלא "מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם . . קיים אברהם אבינו

8) ספר "היום יום" לכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש פתגם ליום ד טבת. וראה ספר המאמרים קיץ ה'ש"ת בתחילתו. שיחת "שמחת בית השואבה" תשכ"ב. ומובא מהרדב"ז (בספרו מגדל דוד על שה"ש עה"פ דובב שפתי ישנים) שהיה נו"נ בהלכה בתוך השינה.

9) ספר המאמרים "יו"ט של ר"ה – תרס"ו" ע' כג. ובכ"מ.

את כל התורה כולה עד שלא ניתנה¹⁰, ואם כן מהו ה"רעש" הגדול במתן תורה, ומה נתחדש אז שלא היה קודם?

ומבואר בזה יסוד גדול בסה"ק¹¹ אשר כל המצוות שקיימו האבות והתורה שלמדו לא היה באפשרותם לקדש את הגוף וגשמיות העולם, לפי שגזירה הייתה¹² כל אותם אלפיים שנה: "עליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה", והיינו שהקדושה (עליונים) לא תוכל לרדת למטה ולשכון בדברים הגשמיים הנחותים (תחתונים), וכן דברי העולם לא יוכלו לעלות ולהתקדש.

ומשניתנה תורה בסיני נתבטלה הגזירה, ומני אז יכולים ומצווים ישראל לקדש את גשמיות העולם שישכון בו אור ה', ותהיה דירה לו ית' בעולם הגשמי והשפל. ולא זו בלבד שיכולים לקדש ולזכך את הגוף ודברים הגשמיים, אלא שדווקא בענין זה מגיעים לדרגא הנעלית ביותר, להיות ש"תכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים" שיוכל להשכין קדושתו בעולם הזה הגשמי דייקא. ועל ידי העבודה עם הגוף ודברים הגשמיים פועלים ש"יאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והסטרא אחרא של כל עולם הזה כולו", ואור ה' המאיר בדברים הגשמיים שעושים בהם המצוות, הוא "ביתר שאת ויתר עז . . מהארתו בעולמות עליונים"¹³.

ומכיוון שהחידוש שבמתן תורה הוא היכולת והחובה לזכך ולקדש את הגוף דייקא, אם כן מובן אשר מחשבת בני ישראל לילך לישון קודם מתן תורה בכדי שהנשמה תהא משוחררת מהגוף לקבל השגות נעלות – נכונה היא רק לתקופה שקודם מתן תורה, אך מעתה מתחיל סדר חדש, שאין התכלית בהשגת ענינים נעלים אלא מטרת העבודה היא לברר ולזכך הגוף ולקדשו. ולזה צריכה הנשמה להיות מלובשת בגוף בהיותו ער דווקא, שאזי יכולה היא לפעול בו ולהאירו באור הקדושה.

חובה גמורה להתעסק עם סביבתו להאירה באור התורה

כאמור, לא הייתה התורה מספרת ענין זה בגנותן של ישראל ח"ו, אלא רק מפני שיש ללמוד מכך הוראה נצרכת בעבודתו ית':

יש ומחשב אדם בנפשו, אשר נוח וטוב הוא להסתגר מן העולם שסביבו, לעסוק בתורה ועבודה וכך להתעלות מעלה מעלה ולהשיג דרגות גבוהות, ומה לו ולחושך העולם הגשמי שיכול להפריעו מהתעלותו?

(10) יומא כח, ב.

(11) ראה לקוטי שיחות ח"א עמ' 41 ואילך. ח"ג עמ' 757 ואילך. ובהרבה מקומות.

(12) ראה שמות רבה יב, ג.

(13) ראה בתניא פרק לה ואילך.

ועל כך בא סיפור זה ומלמדינו, אשר גם בני ישראל ביום מתן תורה חישבו כן – שיניחו את הגוף הגשמי כפי שהוא, ויתמסרו רק להתעלות הנשמה, ועל כן הלכו לישון בלילה ההוא, אך הקב"ה העירם והשיב נשמותיהם לגופם, כי העיקר והתכלית בשליחות הנשמה לעולם הזה הוא לברר לזכך ולקדש את הגשמיות שיהיה דירה לו ית' בעולם התחתון השפל.

ואם כן יש להתמסר ולהתעסק בכירור הגשמיות, ולהעלות ולרומם יהודים אחרים הזקוקים לכך ובאפשרותו להשפיע עליהם, ודווקא בדרך זו – שמקיים את תכלית ירידת נשמתו לעולם – מגיע לעילוי הגבוה ביותר, וכמאמרם ז"ל "ומתלמידי יותר מכולם"¹⁴.

(14) תענית ז, א. וראה גם תמורה טז, א. תניא בהקדמה.